

L'escletxa Revista trimestral informativa de la Llengua i la cultura catalanes.
Número 20. Primavera 2009

EDICIÓ:
Fundació Reeixida

DIRECTOR:
Jaume Marfany

COORDINADOR:
Xavi Tedó

CONSELL DE REDACCIÓ:
Àlex Romaguera, Jordi Solé, David Vila,
Antoni Isarch, Jordi Ametller i Xavi Tedó

HAN COL-LABORAT EN AQUEST
NÚMERO:

Pere Mayans, Pep Ribas, Jordi Esteban

DISSENY I MAQUETACIÓ:
Pep Boatella

CORRECCIÓ:
Agnès Toda

REDACCIÓ, ADMINISTRACIÓ I
SUBSCRIPCIONS:
Carrer Santa Perpètua, 15 baixos
08012 Barcelona
Tel. 93 4159002
Fax 93 4158718
www.reeixida.cat
escletxa@reeixida.cat

Dipòsit Legal: B-19.487-03

L'escletxa no comparteix necessàriament les opinions de les persones col·laboradores; l'opinió de la CAL es reflecteix en l'editorial

La CAL anima a la reproducció parcial de la revista, avisant primer i fent-ne constar la procedència

L'escletxa és membre de l'Associació de publicacions Periòdiques en Català (APPEC)

L'Escletxa es fa gran

Aprofitant la publicació del 20è número de l'Escletxa hem cregut convenient impulsar un redisseny per fer-la més atractiva i més adequada als temps actuals. Un redisseny que va unit de manera indestriable a uns continguts que cada cop aprofundeixen més en l'anàlisi. Prova d'això és la sèrie que encetem amb aquest número sobre com fer créixer l'ús social del català. Després de tenir clar en quina situació es troba la nostra llengua és hora de buscar solucions per normalitzar-la. La prestigiosa lingüista Carme Junyent obre la sèrie aportant la seva particular visió que no deixarà ningú indiferent. Més enllà del Principat, ens hem volgut aturar a l'Alguer on s'estan impulsant diverses mesures per a la normalització del català després d'anys d'italianització. També a la Franja de Ponent, on l'anhelada Llei de Llengües no farà possible una cosa tan òbvia com que la llengua que s'hi parla sigui cooficial. En ple segle XXI resulta incompreensible que la defensa de la diversitat lingüística no sigui una prioritat i que els polítics en lloc de promoure-la es dediquin a exterminar llengües simplement per qüestions polítiques.

SUMARI

LA CAL OPINA
pàg2

BREUMENT
pàg3

RACÓ DE PENSAMENT..

-Entrevista a Carme Junyent
(Xavi Tedó) *pàg4-5*
-La piràmide Lingüística
(David Vila) *pàg6*

CAL
Assemblea Nacional
pàg 7
Xerrem
pàg 8
Nuclis de LA CAL
pàg 9

ARREU DEL PAÍS

L'Alguer
El lent camí de la recuperació lingüística
(Pere Mayans) *pàg10-12*

Franja de Ponent
-Crònica de l'enèsim desengany
(Xavi Tedó) *pàg13-14*
-Entrevista Guillem Chacón
(X.T) *pàg15-16*

APROFUNDINT
De la nova cançó a la cançó protesta actual
(Jordi Solé i Camardons i Àlex Romaguera) *pàgs 16-21*

ARREU DEL MÓN
Situació de l'euskera a Navarra
(Àlex Romaguera) *pàgs 22-24*

RACÓ DE CULTURA
Llibres
pàg 25-26
Exposició
pàg 27
Música
pàg28

Mou-te
pàg 29

Encomanar la Llengua?

El coneixement de la llengua catalana augmenta dia a dia. Es multipliquen els cursos de català de tot tipus: a nouvinguts, a cambres, a botiguers, a futurs funcionaris, a gent que vol sumar punts al seu currículum...Paradoxalment, però, l'ús del català no només no augmenta, sinó que ha entrat en una davallada, lenta, però continuada i, des de les institucions catalanes, proliferen les campanyes publicitàries que ens diuen una i altra vegada que tot està a les nostres mans.

L'any 1982, la imatge d'una nena de 12 anys, de nom Norma, ens repetia constantment la seva cantarella: «el català, cosa de tots». Va ser una campanya en què el contingut de fons instava la gent a coparticipar amb els poders públics per tal de tirar endavant el procés de normalització lingüística. El mateix eslògan així ho declarava: «cosa de tots». L'any 1986, però, el missatge va canviar de manera radical i la responsabilitat ja queia damunt les nostres espatlles amb aquell: «Que aquí es parli català depèn de tu»... o de vostè, segons els

casos.El 2003, ens convertien automàticament en professors de llengua amb el missatge: «Tu ets el mestre»; de nou, tot depenia de nosaltres, la gent del carrer. Ara, se'ns vol convertir en agents contaminadors de llengua. «Encomana el català» pretén que la llengua s'escampi com ho fa un virus gripal, per contagi. Les diverses campanyes que pretenen fomentar l'ús del català, han anat transformant la posada en escena, que cada vegada ha esdevingut més grotesca; sempre, això sí, en ares d'una pretesa «modernitat» i amb la intenció que siguin vistes com a «simpàtiques» i en casos conflictives. «Encomana el català» sembla una promoció d'alguna comèdia musical del més pur estil Bollywood: el decorat, els figurants, la musiqueta... Tot sembla fals, artificial. Les imatges no es veuen com a reals, sinó que immediatament les associem a un món d'il·lusió i de fantasia més propi del cinema o del teatre musical. «Bon rotllo», «marxa», «comèdia», «tot és bonic i tothom és feliç»... I novament, encara que sigui com a agents vírics, cau

Jaume Marfany Segalés
Director de l'Escletxa

damunt dels catalanoparlants la responsabilitat d'estendre l'ús social de la nostra llengua.

Algú va dir que «una llengua no es mor perquè els que no la saben no l'aprenen, sinó perquè els que la saben no la fan servir». Aquest ha estat el principal factor de la nostra supervivència lingüística en èpoques difícils al llarg de la història. Però s'equivoquen de ple els que creuen que aquest serà l'element decisiu perquè el català resisteixi en ple segle XXI quan, als condicionats que històricament pesen sobre la nostra llengua, cal afegir-hi els derivats d'una ferotge globalització cultural i lingüística. El futur del català, l'ús social de la nostra llengua no és només una qüestió d'aprenentatge o de comportament i d'hàbits lingüístics. Depèn de nosaltres, sí; però també depèn de fins a quin punt som capaços de canviar les circumstàncies polítiques, econòmiques i socials que condicionen la plena normalitat de la llengua catalana.

No n'hi ha prou amb encomanar la llengua mentre institucions polítiques i judicials ens retallen els drets lingüístics o clarament amenacen l'existència del català. No n'hi ha prou amb encomanar la llengua mentre l'oferta en català al cinema, a la televisió, a la premsa escrita, al món del DVD i dels jocs digitals és minsa o directament no existeix. Tot això té una relació directa amb interessos econòmics i polítics i no amb la nostra capacitat individual de ser simpàtics i engrescadors pel que fa al tema lingüístic.

Nosaltres farem el paper que ens toca. Encomanarem optimisme, energia, entusiasme i, si cal, llengua. Esperem que les nostres institucions sàpiguen estar també a l'altura i que, d'una vegada per totes, facin el paper que els correspon.

El 30% dels professors valencians no estan capacitats per fer classes en català

Tres de cada deu professors del País Valencià acaben fent les classes en castellà perquè no tenen prou bagatge en català. Davant d'aquest fet, la conselleria d'Educació proposa una moratòria per al professorat de secundària que oscil·la entre deu i quinze anys. La Federació d'Escola Valenciana considera inacceptable la proposta perquè després de 25 anys de l'aprovació de la Llei d'Ús i Ensenyament del Valencià (LUEV) encara ara el professorat no està preparat per donar les classes en valencià. Aquesta moratòria, a parer de l'entitat, suposa mantenir la situació actual i ja han anunciat mobilitzacions i campanyes per sensibilitzar sobre aquesta qüestió si s'estableix una moratòria. El Sindicat de Treballadors del País Valencià (STEPV) proposa un pla de xoc que formi el docent que no té la capacitat lingüística per tal de garantir la continuïtat dels estudis en valencià a l'alumnat.

Tallers per la Llengua arriba a Perpinyà

Tallers per la Llengua ha realitzat el primer taller a Catalunya Nord, concretament al col·legi de secundària Pompeu Fabra, que La Bressola va inaugurar al Soler l'any passat. El taller es va desenvolupar molt satisfactòriament amb una quarantena d'alumnes d'entre 13 i 15 anys. Amb l'objectiu d'estendre la iniciativa fora del Principat, l'entitat té previst impartir dos tallers als alumnes de batxillerat de l'IES Violant de Casalduch. Aquest serà el primer Taller d'Educació per la Llengua que s'imparteixi al País Valencià.

La Universitat de Perpinyà impulsarà el català a la Catalunya Nord

La Universitat de Perpinyà impulsarà un pla estratègic pel foment de l'ensenyament del català a la Catalunya Nord, que inclou també la formació de mestres en llengua catalana. Així ho va confirmar Jean Benkhélil, president de la facultat, durant la presentació del projecte el passat mes de març, que porta per títol Pla estratègic pel català al Pirineu Oriental. L'objectiu del pla és «coordinar totes les institucions i les entitats que treballen per l'ensenyament del català a la Catalunya Nord». La coordinació del pla anirà a càrrec de l'Institut Franco-Català Transfronterer de la universitat, amb el professor Joan Becat al capdavant. Segons el coordinador s'ha passat de la fase del «voluntarisme», on calia «convèncer la gent, els ajuntaments, les autoritats educatives franceses, que no hi creien i fins i tot s'hi oposaven» a una nova fase «on la demanda s'ha disparat».

La Comissió Europea avala la nova Llei del cinema de Catalunya

El portaveu de Multilingüisme de la Comissió Europea, Pietro Petrucci, ha defensat la nova Llei del Cinema del Principat, que imposa que la meitat de còpies dels films que s'emeten en aquest territori siguin en llengua catalana o bé en versió original subtitulada al català. Segons Petrucci la iniciativa és positiva «perquè enriquirà l'oferta lingüística i cultural». A més a més ha advertit les distribuïdores de films (les «majors» del cinema) que «hauran de respectar» la nova normativa, i ha negat que fos un «problema insuperable» per a elles i pels empresaris de sales, mentre recordava que si volen es poden acollir als «fons de la UE d'ajuda a la subtitulació».

Racó de pensament

Carme Junyent: «La independència ara ja no ajudaria a la supervivència del català»

Amb aquesta entrevista encetem una sèrie d'entrevistes amb personalitats de diferents àmbits perquè ens expliquin quines mesures aplicarien per fer créixer l'ús social del català. La prestigiosa lingüista i presidenta del Grup d'Estudis de Llengües Amenazades (GELA) no es mossega la llengua a l'hora d'afirmar que no s'ha de legislar sinó conscienciar la població sobre la importància de conservar la diversitat lingüística.

Xavi Tedó

Quins són els símptomes que evidencien que el català és una llengua amenaçada?

La reducció en termes relatius del nombre de parlants i en els usos del català. El català és gairebé inexistent entre l'adolescència de l'àrea metropolitana. Cada cop hi ha menys possibilitats d'utilitzar la llengua.

Sovint comenta que el que mata el català és la indiferència.

No hi ha una hostilitat contra el català, és mínima. Tenim la sensació que en haver-hi una secretaria de Política Lingüística ja està tot resolt. No és mala voluntat sinó que no ens en preocupem, però si hagués una reacció obertament hostil contra el català, de ben segur hi hauria una reacció de rebuig i

la gent parlaria més en català.

Com passava durant la dictadura?

Segur, també el percentatge de parlants era més elevat. Simplificant, hi ha un 15% de militants del català, un 15% d'hostils i un 70% que és indiferent. Amb els hostils no cal perdre el temps, però s'ha de treballar amb aquest últim sector.

Com es pot fer créixer l'ús social del català?

Ens en sortiríem amb coneixement, que tota la societat tingués clar què significa la mort d'una llengua, com està la diversitat lingüística al món, les possibilitats que té de desaparèixer i adonar-se que la renúncia a la llengua significa posar-se a la mercè del mercat, perdre un espai de llibertat. Parlar en llengües minoritàries és no fer el que dicta el poder. Aquesta és la consciència que ha de penetrar més que si és la nostra llengua. La defensa de la diversitat lingüística és la defensa de la llibertat enfront de l'homogeneïtzació i de l'esclavització.

Parla de guanyar nous àmbits.

Un 8% per cent dels nouvinguts no té ni el català ni el castellà com a llengua i li és indiferent quina parlar. De fet, molts han descobert el seu idioma aquí, l'han començat a valorar i aquí hem de generar un sentiment de reciprocitat. Els immigrants que se'n surten millor són els que parlen català, els convé.

I amb l'adolescència?

També hem equivocat els esforços perquè si ens haguéssim preocupat que es parlés més al món de l'esport que a l'escola esta-

riem millor. Si al futbol es jugués en català no tindríem aquests problemes. A l'escola tenim uns usos estancats que l'allunyen de la vida que no ajuden a la seva supervivència. Amb la Càtedra Unesco volem iniciar un programa per formar monitors que ens

«La defensa de la diversitat lingüística és la defensa de la llibertat enfront de l'homogeneïtzació i de l'esclavització»

ajudin a guanyar àmbits d'ús espontanis. M'és igual que totes les matèries es facin en castellà si la gimnàstica es fa en català. Els adolescents veuen el català com una cosa molt llunyana a la seves vides.

El català és l'idioma de l'aula i el castellà del pati?

Aquest és un tòpic que va dir l'ara secretari de Política Lingüística Bernat Joan fa uns anys, però no és cert. El castellà és la llengua de l'aula i del pati i no només a l'àrea metropolitana. En tot cas, en els instituts on el català és la llengua de l'aula també ho és del pati i a l'inrevés.

Les campanyes del govern per fomentar el català són profitoses o són d'autoconsum?

Voldria creure que són profitoses. La darrera, Encomana el català, l'encerta perquè lluita contra hàbits i comportaments automàtics. Si no parlem català nosaltres, no ho farà ningú. Espero que tingui èxit però és difícil fer-ne una avaluació perquè mai et diuen si s'ha modificat el comportament dels catalanoparlants. Si no canvis d'idioma en dos mesos ho tens fet. Sentir-se violent és producte de la submissió que hem patit durant anys.

Caldria una campanya adreçada als nouvinguts?

Del milió de persones nouvingudes, un 10% s'apunta a cursos de català. No s'arriba a tothom, no sé si calen campanyes o tenir clara la idea que volem un país amb ciutadans de ple dret i per ser-ho cal conèixer el català. A les persones que no els arriba el català se li estan furtant moltes possibilitats de mobilitat social o de participar en la comunitat. Hem de tenir clar si volem ciutadans o immigrants.

En el cas d'Andorra s'ha demostrat que legislar no és la millor eina per fer sobreviure el català?

A Andorra només un 29% de la població parla català. La Unesco considera que una llengua està en procés d'extinció quan la població relativa que l'usa està per sota del 30%. El desinterès per la llengua a Andorra ve motivat per la bunquerització del país. Andorra, a força de tancar-se i creure que el català era una cosa dels andorrans, ha vist

«Hem de guanyar nous àmbits d'ús espontanis, m'és igual que totes les matèries es facin en castellà si la gimnàstica es fa en català»

com la seva població creixia i creixia, però aquesta nova població no tenia cap estímul per aprendre la llengua perquè tampoc se'ls considerava ciutadans d'aquest país.

La independència no garanteix la supervivència del català?

La independència no soluciona els problemes de supervivència d'un idioma. Quan Colom era secretari general d'ERC va visitar l'Hospitalet i va entendre que en una Catalunya independent el castellà hauria de ser oficial també. La independència no

Racó de pensament

ajudaria a la supervivència del català perquè ha arribat massa tard. En cap cas, es demostra que hagi ajudat a la supervivència d'un idioma amenaçat.

«Si fos secretària de Política Lingüística suprimiria la legislació sobre llengües»

Tenir un estat propi no ajuda?

L'estat és el gran exterminador de llengües, no salva cap llengua. Bernat Joan va publicar un llibre sobre les normalitzacions reeixides fixant-se en el cas de Polònia o Finlàndia, però el que amaguen aquests casos és que per normalitzar les llengües estatals es van suprimir la resta i aquest preu no estic disposada a pagar-lo. Estic a favor de la diversitat lingüística i no crec en els remeis que només em van bé a mi. S'ha de trobar un equilibri en la situació de les llengües. Però el fet de no tenir un estat hi deu ajudar. Sí, però no només tenim un estat en contra, sinó el mercat. Si agafes un grup de persones que estudien batxillerat i els demanes quina és la seva cançó preferida pocs te'n diran una en català. Amb Bolonya, el sistema de coneixement únic passa per l'anglès.

El govern, doncs, ha de legislar?

Si fos secretària de Política Lingüística suprimiria la legislació sobre llengües, faria que la llengua fos responsabilitat de totes les conselleries perquè hi ha comportaments absolutament contradictoris amb l'excusa que hi ha un departament de Política Lingüística. Molts departaments consideren que la llengua no és cosa seva, com els de sanitat o educació. Tenir una secretaria ens fa mal perquè tothom delega aquesta qüestió.

La piràmide dels hàbits lingüístics

El psicòleg Abraham Maslow va fer-se cèlebre per la seva teoria sobre l'estructura jeràrquica de les necessitats de l'ésser humà, més coneguda com la «piràmide de Maslow». Segons aquesta teoria, les necessitats humanes poden classificar-se jeràrquicament en cinc nivells, de manera que fins que no se satisfà un determinat nivell inferior, l'individu no passa a preocupar-se de l'immediatament superior. Si bé és cert que actualment aquesta teoria es considera superada, la simplicitat de l'anàlisi pot ser útil per a d'altres disciplines, com per exemple la sociolingüística i, més concretament, per a l'estudi dels hàbits lingüístics interpersonals en situacions de minoració.

David Vila

Els individus tenim, com a parlants d'una determinada llengua, uns hàbits lingüístics que estan condicionats, entre d'altres factors, pel grau d'autoestima de què disposa la comunitat lingüística a la qual pertanyem. En el cas dels Països Catalans, els 300 anys de persecució política han fet minvar considerablement la nostra autoestima col·lectiva, de manera que els nostres hàbits lingüístics en són un reflex. Aquest fet ens permet establir una escala, aplicable a tot individu que sàpiga parlar català, que aniria de menys ús personal a més. Els nivells en serien els següents: (i) coneixement sense ús, (ii) ús reactiu, (iii) ús proactiu submís, (iv) ús proactiu fidel i (v) ús assertiu.

El primer nivell seria, doncs, el coneixement sense ús. Com bé sabem, les darreres estadístiques indiquen que el coneixement del català augmenta, però l'ús es manté estancat o fins i tot retrocedeix; per tant, una part important dels catalans estaria en aquest primer graó. El nivell següent, que hem anomenat ús reactiu, fa referència a les persones que només usen el català en aquelles situacions en què l'interlocutor els el parla. Tot seguit trobem l'ús proactiu submís, possiblement el més habitual: l'individu utilitza el català d'entrada, però canvia tan bon punt percep algun senyal que li fa pensar que l'interlocutor no l'entén (li respon en espanyol, és d'una altra raça, li demana que li repeteixi el que ha dit...). Generalment, però, l'interlocutor no ha fet cap referència explícita a la seva comprensió del català, de manera que el canvi de llengua no respon a una necessitat real de comunicació, sinó a una arreladíssima norma no escrita, la submissió lingüística. L'ús proactiu fidel, en canvi, és el que practiquen aquelles persones que, independentment de la llengua de l'interlocutor, es mantenen –o ho intenten durant una estona– en català. Tanmateix, aquestes persones experimenten sovint certa sensació d'angoixa, ja que, interiorment, es pregunten si els està entenent, si estan

dificultant innecessàriament la comunicació, si estan sent mal educats... Per deixar enrere aquests prejudicis i creences, cal una convicció forta i, també, recursos que permetin utilitzar el català amb absoluta normalitat i comoditat. Si ho assolim, és a dir, si aconseguim parlar sempre en català i sentir-nos-hi plenament còmodes, hem arribat al cim de la piràmide, és a dir, a un ús assertiu de la llengua.

Així doncs, si volem potenciar l'ús personal que fem del català, el primer que ens cal és identificar a quin nivell de la piràmide ens trobem i, tot seguit, trobar la millor manera d'iniciar un ascens gradual cap al nivell següent. L'objectiu final? L'assertivitat lingüística, és a dir, la situació en què es troben els parlants de llengües no minorades.

La piràmide dels hàbits lingüístics

La CAL aposta per dinamitzar els seus nuclis

El passat 31 de gener es va celebrar la desena Assemblea de la CAL a la localitat d'Alella, al Maresme. Els representants dels nuclis de la CAL es van aplegar per discutir les propostes de la CAL Nacional d'enguany i escollir un nou equip directiu per a aquest proper curs.

Una de les principals propostes aprovades és la de garantir una major implicació del Secretariat Nacional en les tasques de dinamització dels nuclis existents i l'edició de diferents materials per als nuclis per fer una major difusió dels projectes de la CAL. D'aquesta manera es garanteix la reciprocitat i se sumen esforços en la tasca de donar projecció a les activitats que promou tant la CAL Nacional com les seves agrupacions. Un altre dels punts importants que es van aprovar va ser el disseny de la tretzena edició del Correllengua, un dels projectes bandera de l'entitat que l'any passat es va desenvolupar en 450 municipis i en què van participar unes 300.000 persones. Així, l'assemblea va decidir que el Correllengua s'iniciarà a final de juny a la Franja de Ponent en commemoració dels 25 anys de la Declaració de Mequinensa i per denunciar que l'anhelada Llei de Llen-

gües de l'Aragó s'aprovarà gairebé amb tota seguretat sense que el català ni l'aragonès passin a ser oficials.

Tal i com es va fer en l'edició de l'any passat, el Correllengua s'iniciarà amb l'encesa de la flama del Canigó. El manifest d'enguany l'elaborarà l'escriptor Víctor Alexandre, que pren el relleu a Isabel-Clara Simó. Pel que fa als Premis Joan Coromines, que se celebren per la Diada de Sant Jordi, es realitzaran al Casal de Joves de la Vila de Gràcia.

També es va aprovar donar una nova embranzida a un dels projectes estrella que ha endegat la CAL, els grups de conversa Xerrem, que es vol estendre arreu del territori. De fet, en només tres mesos ja s'han consolidat vint-i-cinc grups de conversa, molts d'ells gestionats directament o indirecta pels nuclis de la CAL, amb convenis d'ajuntaments, mercats municipals o cen-

tres cívics.

Una altra novetat que implementarà l'associació és dinamitzar l'apartat de denúncies lingüístiques per incompliment de la Llei de Política Lingüística.

En l'àmbit dels nuclis locals, els seus representants van explicar que mantenen per quart any consecutiu el programa mensual de Televisió d'Esplugues Cal parlar de Llengua de la CAL d'aquesta població del Baix Llobregat i el Projecte Parlem de voluntariat per la llengua a Sants. El nucli d'Alella va explicar que segueixen col·laborant amb articles a mitjans locals. En l'àmbit de la comunicació, també es va parlar de la posada en marxa de l'Esquitx, una publicació que arriba a tots els pobles de Sant Llorenç d'Hortons. Els nuclis de Castellar del Vallès i de Sants van parlar de la forta implicació de les entitats en la celebració del Correllengua i els representants de Gràcia van exposar la iniciativa recixida de les passejades literàries per la Vila.

Tot un seguit de projectes que posen de manifest que la CAL segueix treballant per a la normalització plena del català.

El nou equip del Secretariat ha quedat compost per:

Pep Ribas (president)
 Jordi Ametller (secretari general)
 Eulàlia Ara (vicepresidenta)
 Ramon Sugranyes (tresorer)
 Jordi Esteban (director del projecte Xerrem)
 Jaume Marfany (director de l'Esclètxa)
 Montserrat Trepà, Marc Prohom i Manuel Álvarez (vocals)

Entitats i centres cívics s'aboquen al programa Xerrem

El programa Xerrem, els grups de conversa gratuïts que ofereix la CAL per millorar la fluïdesa dels qui no tenen el català com a llengua habitual, agafa embranzida. Ja s'han constituït vint-i-cinc grups, la majoria a l'entorn metropolitana de Barcelona, i s'han ofert una cinquantena de persones per dinamitzar-los

Jordi Esteban,
Director del projecte Xerrem

Però aquests grups no es fan a l'aire lliure ni a casa de ningú. Els xerraires es reuneixen en entitats que els vulguin acollir. Són entitats o organismes que es constitueixen en Espais Xerrem, és a direcció on, a partir d'ara i en qualsevol moment, tota persona que vulgui parlar millor el català s'hi pot afegir.

Quines entitats poden ser-ho? Moltes i de tota mena: entitats culturals i centrecívics que ja tenen com a objectiu la promoció d'activitats de formació continuada; parròquies que vinculen l'acollida de persones amb el coneixement de la nostra llengua; associacions de veïns que fomenten la cohesió social i ensems el coneixement de l'entorn més pròxim; associacions de pares i mares d'escoles amb associats i associades que tenen infants que aprenen català; seus de partits polítics locals conscients de la necessitat de fomentar-ne l'ús social; mercats municipals per als quals els grups de conversa estan en línia amb els seus objectius de proximitat i relació social; locals municipals de regidories de

cultura que acullen iniciatives ciutadanes que prioritzen el català i donen a conèixer el propi territori; associacions esportives amb consciència de país; casals de gent gran oberts al diàleg i a la relació amb gent de totes les edats; col·lectius de castellers, sardanistes, cantaires, artistes...

Quins compromisos assumeixen?

En primer lloc, oferir un espai apropiat per al desenvolupament de les trobades de grup. Només cal que sigui prou ampli perquè les converses d'uns no destorbin les dels altres i que disposi de cadires. No són necessàries ni taules ni pissarres: als grups Xerrem només es xerra, no s'hi escriu ni s'hi fan lliçons de cap mena. Es demana que l'entitat es faci càrrec de la quota de despeses que comporta l'ús d'aquest espai (neteja, llum, aigua...). En segon lloc, participar amb la CAL en la difusió de la iniciativa mitjançant els recursos que són al seu abast, com ara la correspondència amb els socis, pàgines web, emissores de ràdio, cartells en llocs visibles i en establiments pròxims, etc. Moltes vegades poden partici-

par també en les feines d'inscripció. Sovint les entitats disposen o tenen coneixement de persones voluntàries que podrien conduir els grups Xerrem, cosa que en facilita granment la gestió i enforteix els vincles entre els grups de conversa i l'entitat.

Quins són els compromisos que assumeix la CAL?

La CAL ofereix a l'entitat recursos de difusió dels grups Xerrem (cartells, tríptics, textos informatius per a les publicacions, xerrades, presentacions...), s'ocupa de difondre l'activitat entre institucions interessades a fomentar l'ús del català (Consorti per a la Normalització Lingüística, Generalitat, etc.), s'encarrega de la inscripció posant a l'abast de les persones que s'hi volen inscriure un telèfon amb atenció continuada (93 415 90 02), proposa persones dinamitzadores del grup Xerrem, distribueix el material de base per dur a terme les converses (cinc dossiers amb activitats graduades de conversa), atén les incidències que puguin sorgir en el desenvolupament de l'activitat, i dona suport metodològic a les persones que porten els grups, mitjançant sessions formatives, trobades de dinamitzadors, comunicació de recursos, etc. Sovint els acords a què s'arriba entre l'entitat i la CAL queden especificats i formalitzats per mitjà d'un conveni de col·laboració. Ben segur que hi ha entre els socis de la CAL i els lectors de L'escletxa, persones que coneixen de prop entitats que, per les seves característiques i pel tarannà que manifesten, serien un bon punt de trobada de grups, és a dir, Espais Xerrem. Entitats o organitzacions amb consciència lingüística, voluntat de treballar per la cohesió social i interès per donar a conèixer el país. Si és el teu cas, no dubtis a posar-nos en contacte amb els responsables del col·lectiu: serà una manera magnífica «d'encomanar el català», en consonància amb la campanya que tot just ara ha engegat l'administració per difondre i consolidar l'ús social de la nostra llengua.

CAL d'Esplugues

CAL parlar de llengua, quatre anys en antena

CAL Parlar de Llengua ha iniciat la seva quarta temporada consecutiva d'emissió per ETV Llobregat. En aquest primer trimestre s'han emès quatre programes, un d'ells dedicat a la projecció d'un documental sobre el flamenc català. El primer programa es va dedicar a les seleccions esportives catalanes amb la presència a l'estudi de Sergi Blázquez, vicepresident de la Plataforma seleccions esportives catalanes; Lluís Aloy, entrenador i seleccionador nacional de curses de muntanya i Xavier-Albert Canal, president de la Federació Catalana de rugby. El programa del mes de febrer va abordar la manifestació de 10.000 catalans a Brussel·les per l'Autodeterminació i la creació del Cercle Català de Negocis, una associació d'empresaris amb un objectiu comú: assolir un Estat propi per a Catalunya. Hi van participar Josep Poveda i Agustí Esparducer, de la plataforma 10.000 a Brussel·les per l'Autodeterminació i Ramon Carner, president del Cercle Català de Negocis. En el 39è programa es va projectar un documental sobre el flamenc tradicional català; Les cartes de l'oncle Àngel; un recorregut històric i social sobre un món encara invisible per a molta gent. En el darrer programa es va parlar sobre el feminisme a través de l'obra de Maria Mercè Marçal. Durant prop d'una hora l'espai es va convertir en una conversa amb tres expertes coneixedores de l'obra de la poeta catalana: Fina Llorca, de la Fundació Maria Mercè Marçal; Marta Font i Maria Antònia Massanet investigadores del Centre Dona i Literatura.

CAL d'Alella

Col·loqui de Patrícia Gabancho

El passat divendres 20 de març l'escriptora i periodista Patrícia Gabancho va presentar el seu darrer llibre *Crònica de la Independència* a la Biblioteca Ferrer i Guàrdia d'Alella (Maresme). L'acte va ser organitzat pel nucli local de la CAL a Alella i va aplegar una trentena de persones que van compartir una agradable estona amb l'escriptora tot parlant del nou llibre i del procés d'independència de Catalunya, pilar del nou treball de Gabancho. Acte seguit es va obrir un interessant sopar-col·loqui amb els socis alellencs de la CAL i d'altres amics que s'hi van voler afegir. El llibre figura actualment entre els més venuts de la llista confeccionada per les llibreries i sorprèn de forma agradable que *Crònica de la Independència* aparegui a les llistes de no ficció.

CAL de Gràcia

Passejades literàries per la Vila

El 19 de desembre de 2008, el nucli de Gràcia de la CAL va organitzar una nova edició de la Passejada Literària per la Vila de Gràcia. L'acte va consistir en un tomb per carrers i places de la vila que tenen o han tingut alguna mena de lligam amb escriptors de renom o bé que han estat protagonistes d'alguna obra literària. L'acollida favorable dels participants el 2005, més d'una trentena, va fer que el nucli es decidís per la continuïtat de la iniciativa en els hiverns successius, i després de quatre anys es pot dir que és un acte plenament consolidat a la nostra vila. L'itinerari, distribuït en prop d'una dotzena de punts, s'organitzà a partir de tres elements: la història de l'indret, la seva vinculació "literària" i la lectura d'un breu fragment poètic o narratiu per part d'un rapsode. El trajecte que separa els punts de lectura fou amenitzat per un grup de gralles que interpretà peces del nostre repertori tradicional nadalenc, mentre els participants podien fer un tast amb vi dolç i carquinyolis. No cal dir que la qualitat dels autors representats donava fe als participants de la voluntat que des de sempre ha distingit Gràcia de mantenir vigent la tradició literària catalana: el Rector de Vallfogona, Pere Serafi, Jesús Moncada, Salvador Espriu o Mercè Rodoreda foren alguns dels noms propis que protagonitzaren el recorregut, acabat, com ja és costum, amb un petit refrigeri a la seu de la CAL.

Arreu del País

L'Alguer: el lent camí de la recuperació lingüística

Per a molts catalans, l'Alguer té quelcom de màgic: és un referent de la nostra història més o menys gloriosa, és un trosset de la nostra comunitat lingüística a Itàlia, és, en definitiva, una mica d'autoestima col·lectiva. Per això no ens pot estranyar que l'aproximació que s'hi fa tingui molt de nostàlgia i de bona fe, ja que s'hi pensa trobar aquella Catalunya perduda on tothom parlava català i que és un petit miracle de la història.

Pere Mayans

Ara bé, i cal tenir-ho present, també hi ha els incrèduls que pensen que tot plegat és part del passat que els quatre «catalanistes» de torn s'entossudeixen a explicar per fer veure que som alguna cosa més que una regió espanyola. L'Alguer, però, no és ni un miracle de la història on tothom encara parla català ni una realitat que ja ha mort. L'Alguer és, com tots els illots lingüístics d'Europa, producte d'una història complexa que ha anat perdurant fins als nostres dies. D'entrada, fixem-nos com a la mateixa Itàlia, a part de l'illot lingüístic catalanoparlant, també podem trobar illots alemanys (al Piemont, al Vèneto, al Trentino), grecs (al sud d'Itàlia), albanesos (al sud de la península Itàlica i a Sicília), occitans (a Guàrdia Piemontesa, a Calàbria), francoprovençals (a la província de Foggia), serbocroats, lígurs (a Sardenya)... Si observéssim la resta d'Europa central i oriental, ens adonaríem que, si l'Alguer és un miracle, el nostre continent és ple de miracles.

Cal recordar que el català hi arribà amb una repoblació feta majoritàriament per catalans. Ara bé, la barreja de la població catalana amb els sards ha estat constant al llarg de la història, tot i que fins als anys 60 del segle XX, tots els sards que arribaven a la ciutat aprenien la llengua catalana, ja que era l'única llengua viva del carrer, la llengua útil per viure. A més, el poc prestigi del sard i la relativa autosuficiència de la ciutat respecte a la resta de l'illa, ja que els sards eren bàsicament un poble de pastors, són alguns dels factors que expliquen aquesta supervivència de la nostra llengua. Aquesta continuïtat lingüística era producte dels mateixos factors que havien fet possible la continuïtat fins al segle XX de llengües com l'occità, el gal·lès, el català de la Catalunya Nord o del País Valencià, o fins i tot de llengües com el quítxua i l'aimara. Eren llengües amb uns àmbits

d'ús molt clars: potser no es feien servir a l'escola, a l'administració, a la llengua escrita en general, però en canvi eren la llengua col·loquial de la vida quotidiana. Una situació de diglòssia que permetia, però, que aquestes llengües tinguessin uns àm-

“L'Alguer, però, no és ni un miracle de la història on tothom encara parla català ni una realitat que ja ha mort”

bits d'ús propis, que eren útils i que, per tant, tenien una continuïtat...

A partir dels anys 60 del segle XX, però, tot canvia a l'Alguer (i a moltíssimes minories lingüístiques d'Europa): el desenvolupament del turisme, la mobilitat geogràfica de la població, la possibilitat de mobilitat social associada a la llengua oficial, les immigracions, les emigracions, l'allau dels mitjans de comunicació de massa en italià, el despoblament de la ciutat vella són alguns dels elements que fan iniciar el retrocés de la llengua. Moltes famílies van deixar de parlar el català als seus fills i usaven l'italià, la llengua de l'Estat, de l'escola, dels mitjans de comunicació, del turisme, dels nouvinguts.

Com a reacció, tot un seguit d'entitats culturals i polítiques alguereses van iniciar en els anys 70 un moviment de conscienciació i recuperació de la cultura catalana. D'aquestes entitats, les que actualment fan una tasca més important són l'Obra Cultural de l'Alguer, l'Escola d'Alguerès Pasqual Scanu, l'Ateneu Alguerès, l'Associació per la Salvaguarda del Patrimoni Històric i Cultural de l'Alguer i l'Òmnium Cultu-

ral de l'Alguer, impulsora del Centre de Recursos Pedagògics Maria Montessori, adreçat a professors, mestres, joves i adolescents en temes d'ensenyament i ús de la llengua.

Pel que fa a la situació legal de la llengua, fins a la dècada dels 90 del segle XX, el català no tenia cap mena de reconeixement oficial, ja que l'Estat italià encara no havia elaborat una llei estatal sobre les minories lingüístiques. Ara bé, l'any 1991, l'Ajuntament de la ciutat aprovà en el seu Estatut municipal que calia «tutelar, promoure i difondre la consciència de la història, de la llengua catalana en la variant algueresa i de la cultura i de les tradicions locals», així com «donar suport a totes les iniciatives dirigides al coneixement i a l'ús de la llengua catalana».

L'any 1997 es produeix un salt qualitatiu important ja que el govern autònom de Sardenya aprovà la llei regional que promou i revaloritza la cultura i la llengua de Sardenya (Llei sarda núm. 26, de 15 d'octubre de 1997, de Promozione e valorizzazione della cultura e della lingua della Sardegna), que significa el primer pas per a la recuperació del sard —la llengua pròpia de Sardenya— i del català de l'Alguer —la llengua pròpia de l'Alguer— com a llengües cooficials. La llei es comença a aplicar

el gener del 1998. El pas més important es produeix, però, quan l'Estat italià aprovà la Llei núm. 482 de 15 de desembre de 1999 (Norme in materia di tutela delle minoranze linguistiche e storiche), segons l'article 2 de la qual «d'acord amb l'article 6 de la Constitució i en harmonia amb els principis generals establerts pels organismes europeus i internacionals, la República tutelarà la llengua i la cultura de les comunitats albaneses, catalanes, alemanyes, gregues, eslovenes i croates, i de les que parlen el francès, el francoprovençal, el friülà, el ladí, l'occità i el sard». El camí per refermar la cooficialitat ja era obert.

Pel que fa a la situació de la llengua a l'ensenyament, tot esperant l'aplicació pràctica d'aquestes lleis, fins al moment la situació ha estat força precària perquè encara no podia formar part del currículum. Només arribava, fora de l'horari lectiu, al 20-25% de l'alumnat (1996) i es tractava de la introducció de l'alguerès en jocs, cançons, contes, peces de teatre... Ara bé, mitjançant el Projecte Palomba —fruit d'un conveni entre Òmnium Cultural de l'Alguer i el municipi de l'Alguer, amb el suport de l'associació del Principat

de Catalunya Enllaç i de la Generalitat de Catalunya—, el Centre de Recursos Pedagògics Maria Montessori està realitzant des del curs 1998-1999 un programa d'incorporació del català de l'Alguer a l'escola. Actualment, el Projecte Palomba arriba, aproximadament, a més del 50% de les aules d'infantil, primària i secundària

“El Projecte Palomba, el programa d'incorporació del català a l'escola, arriba a més del 50% de les aules d'infantil, primària i secundària de primer grau”

BUTLLETA DE SUBSCRIPCIÓ

L'Esclatxa és una revista informativa i d'actualitat centrada en temes de llengua i cultures catalanes i que té la voluntat de difondre un esperit de reflexió, de treball, d'implicació i d'actitud positiva en la lluita per la llengua arreu dels Països Catalans

Ompli aquesta butlleta i fes-la arribar al C/ Santa Perpètua, 15, baixos, 08012 de Barcelona o al Fax 934158718. També pots subscriure't a la pàgina www.cal.cat i a www.reeixida.cat

NOM I COGNOMS

ADREÇA

POBLACIÓ

COMARCA

TELÈFONS

CODI POSTAL

PROFESSIÓ

DATA DE NEIXAMENT

D.N.I

ADREÇA ELECTRÒNICA

TITULAR

ENTITAT

ADREÇA OFICINA

CODI POSTAL

POBLACIÓ

DATA

ENTITAT

OFICINA

D.C.

NÚMERO DE COMPTE

Desitjo (marqueu només una de les opcions):

Rebre l'Esclatxa trimestral (15 euros anuals)

Fer-me soci de la CAL i rebre gratuïtament l'Esclatxa (mínim 42 euros anuals)

MÉS INFORMACIÓ:

www.reeixida.cat / 93 415 90 02 / esclatxa@reeixida.cat

Arreu del País

de primer grau de l'Alguer (alumnes de 3 a 13 anys). Cal destacar que el Projecte Palomba té dues línies d'actuació més: la formació del professorat, mitjançant escoles d'estiu (des del 1994) i seminaris didàctics setmanals; i l'elaboració i l'edició de materials didàctics per a l'ús i aprenentatge de la llengua (fa poc es va publicar a l'Editorial Eumo el primer llibre de text en català de l'Alguer).

Finalment, i responent a la pregunta sobre quin és el futur de la llengua, cal dir que aquesta és clarament una resposta oberta: en tot cas cal afirmar que és complicat. Cal valorar la feina que s'està fent per conservar (o, potser, recuperar) la nostra llengua. Cal tenir en compte, a més, que la nova llei italiana permet que el català es pugui fer servir a l'administració pública (ús en els plens municipals, contractació de funcionari bilingüe italià-català, correcció ortogràfica dels cognoms i noms, declaracions en català davant del jutge de pau...). Però sobretot cal tenir en compte uns factors impensable fa ni tan sols cinc anys enrere: el vol directe Girona-Alguer, que ha multiplicat per molt (per moltíssim) la presència de catalans (encara que molts tinguin el mal de costum de parlar en castellà a suposats italianoparlants que, segurament, entenen i, en alguns casos,

poden parlar alguerès), la qual cosa ha fet desvetllar l'interès per part de comerciants d'aprendre i visualitzar la llengua, ha fet possible l'edició de moltíssims llibres —si

“En els últims anys s'ha obert la primera escola d'immersió, La Costura, on, per primera cop, hi ha una línia educativa en què el català és la llengua principal de la instrucció”

voleu turístics— en català, i ha començat a possibilitar molts intercanvis comercials entre, bàsicament, les comarques gironines i l'Alguer. Aquest nou marc ha fet possible que, fins i tot, la Generalitat de Catalunya s'hagi plantejat obrir en els mesos propers (si l'economia i la política ho permeten) una Casa de la Generalitat (a l'estil de la que hi ha a Perpinyà) per enfortir els llaços lingüístics, culturals i econòmics entre ambdós territoris.

També en aquests últims anys s'ha obert la primera escola d'immersió de l'Alguer, La

Costura, on, per primera vegada, hi ha una línia educativa en què el català és la llengua principal de la instrucció. L'experiència, que ha estat un èxit pel que fa al nombre de pares que s'hi han interessat, obre, sens dubte, unes expectatives dins de l'educació a l'Alguer que, a la llarga, podria ser paral·lel al que ha aconseguit tot el moviment Bressola a la Catalunya Nord: esperonar, també, l'ensenyament públic a incorporar la llengua catalana com a llengua de docència.

El futur és ara, més que mai en mans dels algueresos (i, en certa mesura, dels catalans que visiten la ciutat). La situació de la llengua és al límit, però, per primera vegada en molts anys, el català torna a ser una llengua més o menys oficial (o quasi) i, sobretot, una llengua útil per fer negoci. En la nova Europa, l'Alguer es troba en un lloc privilegiat per esdevenir el punt de contacte entre dues de les grans cultures (i economies) d'aquesta part de la Mediterrània: la catalana i la italiana. En la mesura que el català esdevingui una llengua útil (per al comerç, per al turisme...), el català té un futur a la «Barceloneta» de Sardenya.

Franja de Ponent: crònica de l'enèsim desengany

El català no serà cooficial a la Franja de Ponent. Després de més de 25 anys reclamant la seva normalització, el govern aragonès ultima una Llei de Llengües que rebaixa molt les expectatives de l'avantprojecte del 2001. El castellà serà l'única llengua oficial i el català, com l'aragonès, passarà a ser una simple modalitat lingüística.

Xavi Tedó

La Franja de Ponent té el trist honor de ser l'únic territori de la UE on no està reconeguda la llengua que s'hi parla. O el que és el mateix, més de 70.000 ciutadans que viuen sota administració aragonesa que no tenen el castellà com a llengua pròpia es troben deseparats, sense cap llei que protegeixi els seus drets lingüístics. Després de vint-i-cinc anys de reivindicació, sembla que el govern aragonès aprovarà l'anelhada Llei de Llengües. Tanmateix, tant el català com l'aragonès no seran llengües oficials als territoris on es parla i només seran considerades llengües pròpies.

Es tracta, doncs, d'una llei de mínims que no canviarà res. Poc s'esperaven els disset alcaldes que van signar ara fa 25 anys, l'1 de febrer del 1984, la Declaració de Mequinensa per reclamar el reconeixement del català en l'Estatut d'Autonomia d'Aragó, el seu ensenyament a les escoles i una llei de normalització lingüística, que el català seguiria el seu particular viacrucis a la recerca de l'anelhada normalització un quart de segle després. Llavors, l'única cosa que es va aconseguir fou que en el curs següent uns 2.500 alumnes poguessin estudiar català com a assignatura optativa. Res més. Tanmateix, la Declaració ja va néixer envoltada de polèmica perquè només la van subscriure batlles socialistes sense l'oportunitat que regidors i alcal-

des d'altres partits s'hi poguessin adherir, d'aquesta manera es pretenia neutralitzar la reivindicació nacional. Paulí Fontova, regidor d'IU a l'Ajuntament de Calaceit, explica que en les reunions prèvies es va acordar parlar de la Franja d'Aragó i del català de l'Aragó amb l'objectiu d'esmortir el fantasma dels Països Catalans.

L'arribada a la presidència de la comunitat aragonesa el 1999 de Marcelino Iglesias, nascut a Bonansa —un dels pobles que van signar el manifest— va alimentar l'esperança que el català aconseguiria la cooficialitat. El seu compromís d'impulsar una Llei de Llengües així ho deixava entreveure. De fet, els primers esborranys de la llei defensaven la cooficialitat del català i l'aragonès en aquelles zones on es parlen les dues llengües. Tanmateix, l'avantprojecte de la futura llei contempla que el català i l'aragonès seran reconeguts com a «llengües pròpies» de l'Aragó, però no seran cooficials ni tan sols als territoris on es parlen. Curiosament l'única llengua oficial que preveu l'avantprojecte és el castellà, tot i que no tindrà el caràcter de «llengua pròpia». El text es limita a copiar gairebé de manera calcada l'article 3 de la Constitució en afirmar que aquestes dues llengües «seran objecte d'especial estudi i protecció».

La desídia del PSOE i l'oposició visceral del seu soci de govern, el PAR, a normalit-

Arreu del País

zar la llengua catalana, expliquen la crònica d'aquest nou desengany. Que es tracta d'un tema espinós ho demostra que serà el primer cop que socialistes i regionalistes no voten de manera conjunta una llei en tres legislatures. Ara els esforços se centren a mirar d'acostar posicions en el procés de presentació d'esmenes, però es preveu complicat perquè les diferències en l'articulat de la llei són pràcticament insalvables. La discrepància fonamental entre aragonesistes i socialistes és la denominació de la llengua catalana que es parla a Aragó perquè els primers rebutgen que es denomini català i que l'Institut d'Estudis Catalans sigui un organisme vinculant. Siguí com sigui, el suport d'IU i de la Chunta Aragonesista juntament amb l'abstenció del PAR faria que el rebuig del PP no pogués frenar l'aprovació de la Llei.

El nou Estatut oblida el català

El primer gerro d'aigua freda, però, va arribar amb el nou Estatut d'Aragó, aprovat el 18 d'abril de l'any passat. En el text no hi consta el nom oficial de cap de les llengües que s'hi parlen, ja que només es fa referència a «les llengües i modalitats pròpies de l'Aragó» i supedita el seu rang a l'aprovació de la Llei de Llengües. De res sembla haver servit que més de 160 alcaldes i regidors de la Franja, representants de tots els partits parlamentaris de l'Aragó (PSOE, PAR, PP, IU i CHA) i de totes les zones catalanoparlants de la Franja signessin el 24 d'abril del 2002 una altra vegada a Mequinensa un manifest dirigit a les Corts aragoneses i al govern de l'Aragó instant-los a agilitzar el reconeixement del català com a llengua oficial. Davant d'aquest escenari, unes dues mil persones i entitats han signat ja a favor de la campanya «Sí a la llei de Llengües», que es va iniciar el passat 25 de gener i que demana que l'Aragó es doti d'una «Llei de Llengües adequada a les necessitats bàsiques» del català i de l'aragonès, les dues llengües minoritzades que es parlen a l'actual territori de l'Aragó, juntament amb l'única llengua oficial, el castellà. El manifest recorda que l'Estatut recull el dret de les llengües pròpies del territori aragonès a rebre protecció legal, i fins i tot es fa ressò de la petició del Consell d'Europa, que en un informe va instar el govern aragonès a protegir el multilingüisme del seu territori, a part de lloar el sistema educatiu

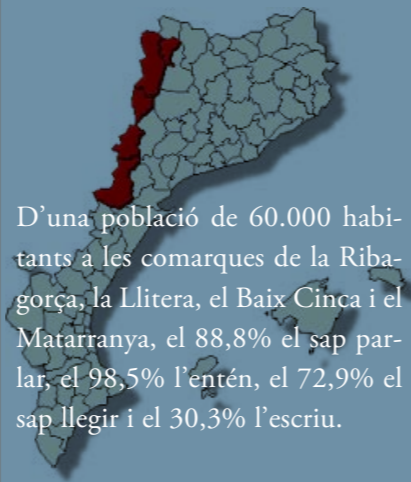
del Principat. Jaume Borbón, exalcalde de Mequinensa des del 1995 al 2003 per IU, es mostra pessimista amb la futura llei perquè «la fòbia contra el català és més forta a Saragossa que a Madrid». Una afirmació que comparteix el regidor Fontova que assegura que a la capital aragonesa sovint es diu que «si ets espanyol parla castellà». Les pressions del PAR i del PP han estat constants des que el president Iglesias es va comprometre a elaborar la Llei de Llengües quan va assolir el poder el 1999. També és veritat que la legislatura passada podia haver pactat amb IU o la CHA i va preferir fer-ho amb el PAR. Els atacs de populars i regionalistes han posat Iglesias contra la paret fins al punt que a principi d'any va assegurar que no s'utilitzarien llibres del Principat en l'ensenyament del català. El vicepresident del govern, el regionalista José Ángel Biel, ja va deixar clar en un ple que el PAR mantindrà el seu compromís de fer la Llei de Llengües, «però no el de fer una llei de la llengua catalana». És a dir, sí, però no. Una de les majors incongruències és que el PAR defensa la denominació de la llengua a partir de les seves varietats locals per evitar parlar de català tot i que els informes acadèmics avalen la unitat de l'idioma. L'aprovació de la Llei no treu, com temen els defensors de la cooficialitat, que caldrà veure com s'acaba aplicant i amb quin pressupost.

L'Institució Cultural de la Franja de Ponent quan va denunciar la situació del català al Parlament Europeu.

El català, a les aules:

Actualment és possible rebre ensenyament de llengua catalana en diversos col·legis de la Franja, tot i que es tracta d'una assignatura optativa que no forma part del Pla d'Estudis. L'estudien uns 4.000 escolars a 28 centres de primària i secundària. Natxo Sorolla, membre d'Iniciativa Cultural de la Franja, considera que hi ha un interès polític a evitar «l'alfabetització en català». Des d'aquesta associació, favorable a la cooficialitat del català, hi ha seriosos dubtes que la llei normalitzi la situació. Al contrari, Sorolla es mostra preocupat que el nou text es converteixi en una «porta institucional al secessionisme». La Generalitat es limita a col·laborar amb la Institució de la Franja en algunes activitats i té un conveni amb el govern aragonès per convalidar com a nivell B de català els estudis aprovats de llengua catalana a l'ESO. La part positiva és que molts joves el volen aprendre per anar a estudiar i treballar a Lleida, capital natural de la Franja, o al Principat.

D'una població de 60.000 habitants a les comarques de la Ribagorça, la Llitera, el Baix Cinca i el Matarranya, el 88,8% el sap parlar, el 98,5% l'entén, el 72,9% el sap llegir i el 30,3% l'escriu.

Guillem Chacón: «Cal deixar clar al govern aragonès que existim i que no volem renunciar a la nostra identitat»

El nom de Guillem Chacón va unit de manera indestruïble a la lluita per la normalització del català a la Franja de Ponent. Fou l'impulsor de l'Escola de Natura de l'Aiguabarreig a Mequinensa l'any 1993, dels Casals Jaume I, posteriorment, i el 2003 va crear juntament amb d'altres activistes la Institució Cultural de la Franja de Ponent, de la que n'és secretari general.

X.T.

Què va suposar la Declaració de Mequinensa, aprovada fa 25 anys? Continua sent el primer referent formal de la voluntat de la Franja de Ponent de viure en català. Dissent ajuntaments van reconèixer que la nostra llengua és el català i van rebutjar denominacions despectives com ara xapurrejat. La Declaració fou una

fitxa a la que hem de recórrer una vegada i altra.

Malauradament el català segueix en la mateixa situació?

Res no s'ha mogut, pura decoració, res veritablement útil o substancial. L'escola continua sent castellana i castellanitzant.

Arreu del País

Al col·legi no existeix la Franja ni la nostra cultura i hi hauria desenes d'exemples més flagrants.

El català continua marginat en tots els àmbits o ha guanyat algun espai?

Tot i que el govern d'Aragó ha fet el possible per evitar-ho el català ha guanyat alguns espais minsos, sempre gràcies a la voluntat popular i als moviments socials i culturals.

L'arribada a la presidència de l'Aragó de Marcelino Iglesias, nascut a la Franja, no ha fet canviar les coses?

Malgrat que ell fou un dels signants de la Declaració com a alcalde de Bonansa, respositiu ha comportat la presidència d'un franjolí, ans al contrari.

Iglesias es va comprometre a impulsar la Llei de Llengües, però l'avantprojecte sembla que no reconeix ni el català ni l'aragonès.

Sempre es compromet, legislatura rere legislatura, i sempre deixa la feina sense fer. Això sí, cada vegada l'avantprojecte és més

feble i més humiliant per a les persones de la Franja. El paisatge cultural que deixa Iglesias és inhòspit.

Avantprojectes anteriors sí que reconeixien el català i l'aragonès, però què s'ha fet enrere el govern aragonès?

En cada avantprojecte el PSOE cedeix una mica més, fins que la Llei de Llengües sigui aigua de berrines. Nosaltres érem a Madrid al Congrés el dia en que s'aprovà la modificació de l'Estatut d'Aragó i amb ell el pas enrere per a la nostra llengua i cultura. Ben bé tots els partits catalans van jugar un trist paper. Però no cal capficar-s'hi, hem de ser conscients que encara que s'aprovés una llei de llengües, aquesta no s'aplicaria, no existeix a Saragossa la més mínima voluntat de respectar-nos.

Aquest és el motiu de la campanya «Sí a la Llei de Llengües» impulsada per la societat civil?

Cap campanya podria capgirar la situació. Però estem obligats a demanar respecte pels nostres drets elementals. Cal recordar-los que existim i que no volem renunciar a la nostra identitat. Totes les passes són necessàries.

Una lluita que no defalleix.

L'acció més contundent de la història de la Franja fou l'anada al Parlament d'Estrasburg l'octubre del 2005. Fou l'única, en els vint-i-cinc anys d'ençà la Declaració, que va posar contra la paret al govern d'Aragó i de retruc a l'estat espanyol. Com aquesta campanya en tenim previstes varies, internacionalitzant el conflicte. De la mateixa manera també hem estudiat accions submergides en el territori, poble a poble al llarg de la Franja, però no contemplem cap manifestació si no és des d'una òptica de Països Catalans.

Quins són els principals enemics de la cooficialitat del català?

Els partits polítics d'Aragó.

L'aparició de grups ultradretans com la FCAO que neguen la unitat del català ha arrelat entre la ciutadania?

En absolut. Tan sols són una anècdota per distorsionar la realitat, això sí, amb força suport econòmic de la dreta espanyolista i prou incòmoda per viure en pau.

La manca de reconeixement del català ha afectat el seu ús social?

Sí. Però afortunadament és l'idioma majoritari a les cases i al carrer. L'absència però de reconeixement obstrueix que puguem viure en la nostra llengua amb normalitat. És urgent el reconeixement o el declivi de l'ús serà molt difícil d'aturar.

“Els partits aragonesos són els principals enemics de la cooficialitat del català”

I malgrat tot segueix tenint el percentatge més alt de catalanoparlants.

La població d'aquestes terres és catalana i rural. Al llarg dels darrers temps la Franja s'ha anat despoblant i ha rebut minses arribades de nouvinguts, això fa que l'arrel no s'hagi alterat perquè en són minoria. Tan sols a les poblacions més grans, com ara Fraga o Tamarit de Llitera és latent el procés de substitució lingüística, atès l'absència de reconeixement del català.

La nova immigració aprèn el català?

Als pobles generalment s'integren ràpidament i al cap de poc parlen català. Als pobles més grans el procés no sempre reïx però ens trobem casos que ens encoratgen a no defallir.

Aprofundint / De la nova cançó a la cançó protesta actual

La Nova Cançó: un fenomen sociolingüístic

Enguany es compleixen cinquanta anys del naixement de la Nova Cançó, una veritable revolució sociolingüística que va fer renéixer l'autoestima per la nostra llengua. Mig segle després nous cantautors han agafat el relleu dels qui van posar veu al batec del poble.

Jordi Solé i Camardons

Quan el 1959 Lluís Serrahima va publicar a la revista *Germinàbit* l'article *Ens calen cançons d'ara* animant a la creació de cançons modernes en català es va plantar la llavor que va fer possible el naixement de la Nova Cançó. Lúcidament es preguntava: Estem massa intel·lectualitzats? Tindrem por de cantar-les si en fem? El 1961 ja es van fer els primers recitals i es fundà el col·lectiu Els SetzeJutges, pal de paller de la Nova Cançó, amb joves entusiastes com Raimon que deia No a la dictadura i a la repressió, Joan Manuel Serrat, Pi de la Serra, Guillermina Motta, Guillem d'Efak, Núria Feliu, Maria del Mar Bonet, o Lluís Llach. Sense oblidar cantants com Ovidi Montllor o Xavier Ribalta. El poble català prenia la paraula amb decisió. Es tractava del fenomen sociolingüístic i dinamitzador de l'idioma i del conjunt de la comunitat

lingüística més important esdevingut a la segona part del segle XX. La Nova Cançó

“Es tracta del fenomen sociolingüístic i dinamitzador de l'idioma i del conjunt de la comunitat lingüística més important esdevingut a la segona part del segle XX”

va fer renéixer l'autoestima per l'idioma, el va lligar a la modernitat, la crítica social i política, la realitat, la bellesa i la veritat, a la continuïtat històrica dels Països Catalans, a la nació catalana completa. Va ser un moviment social que desembocà en el

principi d'una revolució sociolingüística [situació de conflicte lingüístic en què es produeix el capgirament dels hàbits i usos lingüístics que fins aleshores tendien a la substitució lingüística (Diccionari de sociolingüística)] que va fer prendre consciència idiomàtica i consciència nacional catalana als joves d'aleshores que ara tenim entre 45 i 65 anys, tota una generació que tenia l'oportunitat d'estimar la llengua del país a través de la bellesa de la cançó i de la poesia que hi incorporaven molts autors. Tota aquella gent, sense escola en català, ni premsa, ni altres mitjans de comunicació catalans o en català, som en alguna mesura, fills de la Nova Cançó. Però l'Estat espanyol (i el francès) i el mercat que segrega va continuar essent omnipresent, i amb la televisió espanyola que havia nascut aquells mateixos anys promourà només els grups en castellà (com el pop dels Duo Dinámico, Los Sírex, Los Brincos...) iniciant l'espanyolització musical moderna del jove català. Tot i que Raimon i Salomé amb Se'n va anar seran guanyadors el 1963 del Festival de Cançó Mediterrània, l'Estat espanyol s'apressarà a fer-lo desaparèixer per ocultar qualsevol esclatxa de promoció

massiva de la cançó en català. Europa, i la sala Olympia de París en particular, seran els marcs on hauran de cercar ressò els cantants en català. Sense oblidar les Sis hores de Cançó de Canet, la contribució fonamental de gent com Salvador Escamilla (mort el 2008) a Ràdio Barcelona i la militància empresarial de persones com Ermengol Passola (1926-2009) que va fundar les discogràfiques Edigsa i Concèntric, la Cova del Drac que va acollir els primers membres de la Nova Cançó o la llibreria Ona. Anys a venir, l'Estat espanyol, suposem que lligat de mans i peus per

“Un moviment social que va fer prendre consciència idiomàtica i consciència nacional als joves d'aleshores que ara tenim entre 45 i 65 anys”

la xenofòbia anticatalana que domina les audiències televisives a nivell espanyol, continuarà prohibint el català a Eurovisió,

i un grup de catalans inventaran segurament sense proposar-s'ho- l'instrument d'espanyolització lingüístico-musical més efectiu: OT, Operación Triunfo, els joves només podran gaudir musicalment en anglès i espanyol. El català prohibit, com sempre.

Al Tall: posant veu al dolor de la llengua

Procedent del folk, al País Valencià sorgirà Al Tall, un grup que cantarà l'alegria del sud català, la història tràgica dels Països Catalans del 1707 i les cendres de Xàtiva. I que el 1979, l'any del Manifest d'Els Marges, edita Quan el mal ve d'Almansa recordant-nos allò que mai hauríem d'oblidar: "Lladres que entreu per Almansa no sou lladres de saqueig, que ens poseu la cova en casa i des d'ella governeu. (...) No s'ensenya a les escoles com es va esclafar un país, perquè d'aquella sembrada continuen collint fruits (...)", un text de Vicent Torrent que continua essent plenament vigent trenta anys després. Aquest grup valencià també ens

regalarà la desacomplexada afirmació "mai parlen en castellà" en la cançó Tio Canya, una cançó que explica de manera magnífica en què consisteix un procés de substitució idiomàtica centrant-se en la transmissió intergeneracional de la llengua pròpia: des de la imposició de la llengua dominant a l'escola i en tots els àmbits d'ús formals, la pèrdua de prestigi de l'idioma dominat, l'arraconament i l'estigmatització de la llengua subordinada, el dolor de llengua (de què ens parlà Enric Larreula en el seu llibre) que pateix el Tio Canya quan ha d'anar a València, i finalment la recuperació de la llengua pròpia de la mà dels xiquets que ja aprenen català a l'escola valenciana. Una darrera etapa que encara no hem consolidat -ni de bon tros- però que ens omple d'emoció només d'imaginar-la com una realitat possible. Entendre aquesta cançó magistral és entendre tota la realitat sociolin-

güística del País Valencià i per extensió de tots els Països Catalans, ja que a tots els racons de la nostra nació lingüística hem hagut de patir en un moment o altre dels darrers 300 anys d'història els episodis que ens narren Al Tall. Una cançó que és memòria històrica viva, atès que la submissió idiomàtica continua ben present arreu del territori en forma de por a parlar català en segons quines situacions. Una por sovint inconscient però arrelada al fons dels nostres mecanismes mentals. Alliberem-nos-en i exigim a les nostres autoritats que assumeixin la seva gran responsabilitat en aquesta història que encara no ha acabat, i fem-ho a la manera de la proposta mallorquina de Biel Majoral amb el Jo sóc català que proposa l'autoestima i la dignitat catalana.

Cançó-protesta: un país en solfa

L'escena musical acumula un llarg repertori de grups i de solistes compromesos amb les llibertats. A l'estela de Llach, Raimon, l'Ovidi, Biel Majoral i d'altres representants de la cançó-protesta, una nova fornada sobre camí a través de cançons vinculades a la terra i a les lluites populars. Feliu Ventura, Cesc Freixas o Pau Alabajos són alguns dels noms de la cançó-militant del segle XXI.

Àlex Romaguera

Ara fa quatre anys que la discogràfica Picap publicava *Que no s'apague la llum*, l'àlbum amb què Lluís Llach i Feliu Ventura musicaven un repertori a caball de la memòria històrica i el costumisme català. Més enllà del seu èxit de vendes, el disc passarà a la història per reunir dues generacions que, malgrat créixer en èpoques distintes, comparteixen la mateixa mirada sobre la música. Com demostra el repertori, entre el cantautor de Vergès i el de Xàtiva hi ha aquell nexce de compromís amb la llengua, la terra i la cultura popular, desplegat en melodies no exemptes de rebel·lia sonora. Lluís Llach i Feliu Ventura sintetitzen, doncs, el passat i el present d'una escena que ha musicat els àvatars del nostre poble, víctima de la desmemòria, de l'autoodi i de referents silenciats expressament. Contra aquestes inèrcies, els cantautors plantegen un treball que connecta la Nova cançó amb l'etapa actual, on els Països Catalans sobreviuen malgrat la dictadura dels poderosos. Però també el pas d'una música basada en influències llatines a una que fusiona estils tant allunyats entre si com el jazz, el pop, la rumba, l'electrònica o el son cubà. El canvi de segle, doncs, no impedeix que continuen havent-hi gent que necessita fer de la música un altaveu de reivindicació personal i col·lectiva.

Aprofundint / De la nova cançó a la cançó protesta actual

De les trinxeres a la batalla

La cançó com a mitjà de resposta és el principi que mou aquests compositors. Una actitud constant que ha convertit Feliu Ventura en el primer narrador avesat a fusionar el compromís amb el lirisme dels sentiments. Així ho demostren els seus primers treballs, *L'única diferència* (1996) i *Estels de tela* (2000), on parteix del seu univers personal per convertir-lo en universal. D'alguna manera, la seva trajectòria s'apuntala sobre aquests tres elements, la poesia, la música i el combat, que han millorat d'ençà que el noi de Xàtiva va agafar la guitarra per enfrontar-se al sistema. Durant aquesta travessia, que ja acumula més de 500 recitals, Ventura s'ha enriquit al costat de Vicent Torrent, Toni Nicolau, Miquel Gil, Francesc Ribera Titot, Obrint Pas o La Carrau, amb qui ha compartit escenari. Enmig d'aquest estol, el cantautor valencià ha creat un llenguatge d'idees pròpies, que a través dels estels, l'ajuden a proclamar el dret a ser lliures i a resistir-se a les estructures imposades pels feixisme i pel capitalisme global. Un exercici d'elaboració permanent mitjançant el qual assoleix l'equilibri i la imprompta necessàries. Així van arribar Barricades de paper

(2003) o el citat *Que no s'apague la llum* (2005), on Feliu Ventura revisa la seva vessant sensual i transgressora gràcies a una veu d'on amanen veritats incontestables. És en aquest viatge que s'acompanya de textos de l'Ovidi o del poeta valencià Miquel Duran; un compendi d'estrofes amb què l'artista reforça les seves conviccions, es defensa i entra a l'escenari per atacar les injustícies. Així ho confirma també el da-

“ La música dels nous intèrprets busca donar munició a un ideari compromés amb les lluites socials i en la defensa del territori ”

rer treball, *Alfabet de futur* (2007), en què l'artista esprèn 10 melodies acompanyat de les guitarres acústica, l'acordió i un ambient orgànic que també incorpora l'electrònica per aproximar-se a l'espectador. El resultat és un repertori a mig camí entre el pop anglosaxó i la música mediterrània, on les paraules prenen la rellevància que es me-

reixen en cada moment.

Amb més o menys matisos, la mateixa actitud l'ha seguit en Cesc Freixas i en Pau Alabajos, referents de la nova cançó-militant. Condimentada per les seves inquietuds, la música d'un i altre transporta un ideari al servei de les lluites populars i la defensa del territori. I, a l'igual que en Feliu Ventura, cada tema desperta una sensació diferent mentre aconseguix, amb molta habilitat, ser escoltada amb tendresa sense que restin coherència als seus treballs.

La guerrilla simfònica

Un dels protegonistes d'aquesta fornada és en Cesc Freixas. Modulad per la seva adscripció independentista, el menut cantant de Ruidebitlles planteja un calidoscopi de cançons que donen munició al canvi social i als principis de l'esquerra revolucionària, motiu pel qual la seva entrada a la música obeeix a la necessitat de recitar les alternatives davant l'estat de les coses, tal i com ho van fer Víctor Jara, Silvio Rodríguez, Ovidi Montllor o Guillem d'Efak. Artistes que, cada un des de la seva trinxera, van combatre amb la paraula unes estructures de dominació que continuen vigents sota l'imperi de la globalització i de les noves tecnologies. D'això n'és conscient el jove cantant del Penedès, capaç d'impregnar-se d'aquests referents mentre explora altres referents de la música contemporània. Ho demostra en el seu primer disc, *Set voltes rebel* (2007), i en bona mesura en el posterior, *El camí cap a nosaltres* (2008), moment en què el projecte políticomusical de Freixas experimenta un salt qualitatiu. Així, tot encunyant el concepte de cançó alternativa, el cantant pendenc s'ha fet un lloc combinant elements de la música tradicional amb aires de modernitat que beu dels sons llatins i anglosaxons. Cançons ràpides i lentes on les bases rítmiques properes a la rumba van de braçet del pop-rock i de les bases electròniques, totavegada que defensa la cultura tradicional, denuncia el feixisme o parla de paisatges que es balancegen entre

Aprofundint / De la nova cançó a la cançó protesta actual

l'amor i el desamor. Sense oblidar tampoc la recerca constant d'autors silenciats pel poder però que han marcat un abans i un després gràcies a les seves melodies. De resultes de tot plegat, Cesc Feixas n'ha publicat *Les veus dels pobles lliures I i II* (2008), uns reculls de versions de referència dins la música més transgressora.

El mateix esquema practica Pau Alabajos, amb qui Freixas ha compartit manta i carretera en ateneus populars, teatres, en actes del Correllengua o en jornades organitzades per l'esquerra independentista. A diferència d'ell, però, el cantautor de Torrent (L'Horta) es decanta per la melodia més intimista com a mitjà per airejar les seves inquietud polítiques i existencials. Fet i fet, tots dos s'empeltn de la Fera Ferratge, dels aires insulars, de la cançó llati-

na i d'altres intèrprets que han deixat grans estrofes en l'imaginari combatiu. Fruit d'aquesta feina, Pau Alabajos ha publicat *Futur en venda* (2006) i *La teoria del caos*

“ Ventura, Freixas i Alabajos alimenten el moviment popular que, al País Valencià, esdevé l'autèntic contrapoder a la dreta neofranquista ”

(2008), que el jove artista ha desplegat pels escenaris transmetent l'efecte papallona; és a dir, el principi segons el qual el batec de les ales pot desencadenar canvis petits que

ens portin a emancipar-nos personalment i a nivell col·lectiu. És en aquests treballs que Alabajos desplega les ales amb un poètica extraordinària, si bé amb el temps ha abandonat la timidesa en benefici de cançons més combatives i visceral. Avui, i quan arrossega més de 300 recitals a les espatlles, continua una labor de creació que combina amb la presidència de l'Associació de Músics en Llengua Valenciana Ovidi Montllor, l'objectiu de la qual és reforçar aquest aliment bàsic d'un moviment que, al País Valencià, esdevé l'autèntic contrapoder a la dreta neofranquista. Amb la música com a bandera i el suport que esdevé la paraula cantada, Alabajos posa els pilars amb Cesc Freixas, Feliu Ventura i amb altres joves artistes nascuts en democràcia, de la cançó-protesta del segle XXI.

Navarra: règim d'involució

Navarra s'ha convertit en el termòmetre del conflicte basc. Conscient del paper que juga en el procés de normalització política, el govern conservador d'UPN practica, amb el suport del PSOE i de CDN, un autèntic genocidi contra la llengua i la identitat basques en vistes a eliminar els vincles d'aquesta comunitat amb la resta d'Euskal Herria.

Àlex Romaguera

La comunitat foral ha esdevingut la «moneda de canvi» de l'espanyolisme per desnaturalitzar el conflicte basc. Una estratègia amb què el govern de la Unió del Poble Navarrès (UPN) pretén aturar, quan no torpedinar, un eventual procés de resolució democràtica que, segons una àmplia majoria social, ha de contemplar les set zones basques: les tres províncies de la CAV (Biscaia, Guipúscoa i Àlaba), les que estan sota domini francès (Nafarroa-Beherea, Lapurdi i Zuberoa) i la mateixa comunitat navarresa. Sobretot perquè, de manera més o menys explícita, ningú oblida que Navarra és el «nucli» del contenciós, com ho demostra el fet que allà es va originar l'antic estat basc i la personalitat compartida amb la resta de territoris a través dels furs i d'una llengua mil·lenària.

Amb l'objectiu de boicotejar el procés de pau i de trencar aquesta unitat històrica i cultural, la dreta navarresa ha endurit els atacs contra l'euskera i els sectors partidaris de mantenir aquesta relació ancestral. La darreres mesures han consistit en rebutjar el dret a decidir del poble navarrès en una eventual consulta sobre l'articulació amb el País Basc –per bé que la disposició transitòria quarta de l'Estatut foral així ho preveu–, i la resistència a suprimir els vestigis del franquisme que continuen dempeus a la capital i en desenes de municipis navarresos. Desenes de monòlits, plaques, noms de carrers i altres referències de la dictadura feixista que la dreta, amb la connivència de l'església i dels sectors més reaccionaris de l'oligarquia, es resisteix a eliminar tot i el mandat de la llei de la memòria.

Amb aquest teló de fons, l'executiu de Miguel Sanz, a qui el PSOE va donar suport per barrar el pas a Nafarroa Bai la passada legislatura, ha desplegat una croada

jurídica que asfixia l'ús social de l'euscar i la presència de la ikurriña en els balcons consistorials, alhora que impedeix que la cultura popular s'expressi amb norma-

“ L'ofensiva d'UPN persegueix afeblir encara més un idioma que sobreviu gràcies a la xarxa d'ikastoles i a l'empenta de la societat civil organitzada ”

litat a les festes majors. La persecució als col·lectius que treballen per l'euscar o que plantegen la sobirania nacional, és l'altra peça que completa el puzzle antidemocràtic sobre el qual s'assenta la vida a Navarra, un dels cavalls de Troia amb què tant el PSOE com el PP refermen el seu projecte de l'Espanya única i indivisible. Potsar per això, uns i altres col·laboren a fi de tancar el model autonòmic, conscients de la importància de mantenir «íntegre i espanyola» aquesta plaça tan representativa de l'estat centralista.

Lingüicidi per decret

La columna vertebral de la política antibasca del govern d'UPN (soci del PP fins fa uns mesos) és l'anorreament calculat de l'euscar, tant pel fa a la seva promoció com la presència seva en les institucions públiques, avui restringida a la comunicació dels ajuntaments governats per les forces nacionalistes o en els portals webs d'alguns organismes. Tret d'aquests espais minoritaris, la llengua basca ha estat bandejada en

moltes esferes de la societat navarresa. Sobretot d'ençà que l'any 2001 Miguel Sanz i els seus companys de viatge, els democratacristians de la CDU, van impulsar una reforma de la llei de l'euscar del 1986. Amb els seus vots, van decidir eliminar el caràcter oficial de l'euscar a la «zona mixta» (la part central de Navarra, perquè a la zona sud no està reconeguda), de manera que ha desaparegut dels rètols dels edificis públics i de les carreteres, s'ha reduït dràsticament el nombre de traductors i s'ha eliminat el requisit de conèixer-lo per poder treballar a l'Administració.

Aquestes mesures, segons la Defensora del Poble de Navarra, vulneren el dret dels ciutadans a poder viure en la llengua basca i obren la porta a la seva extinció progressiva, com així va recordar també el Comitè Europeu de les Llengües Minoritàries en un recent comunicat. Per aquest estament, l'ofensiva d'UPN només persegueix afeblir encara més un idioma que sobreviu gràcies a la xarxa d'ikastoles i a l'empenta de la societat civil organitzada.

En aquesta sentit, només cal veure el capítol dels pressupostos referits a l'ajuda als mitjans en llengua basca per al 2009. Mentre que la quantitat destinada pujava 211.000 euros el 1999 i la corresponent al 2008 no superava els 156.000, enguany els 31 mitjans de comunicació en euscar només rebran la minsa xifra de 9.567 euros. Una quantitat vergonyosa i insuficient per sufragar la seva existència. Així mateix, quant a les partides per incentivar les anomenades «llengües comercials», el govern foral no esmenta l'euscar en cap moment però sí, en canvi, el castellà, el francès o l'anglès.

Aquest menyspreu queda palès en la reducció progressiva dels diners que tant el Servei d'Euscar com la Direcció General d'Universitats i de Política Lingüística han dedicat a la llengua basca entre el període 2000 i 2008, molt en particular en els àmbits de la premsa escrita i en la docència als centres d'ensenyament superior, on la

Arreu del món / Situació de l'euskera a Navarra

manca de suport a la llengua basca ha motivat nombroses protestes.

Una de les veus més crítiques és Kontseilua, l'organisme que agrupa les entitats que treballen per la difusió de l'euscar al conjunt d'Euskal Herria, per a qui «amb aquesta política dels darrers quinze anys, serien necessaris 834 anys més per arribar a la plena normalització de la llengua basca a Navarra». Juntament amb AEK, les ikastoles, la plataforma Oinarriak, el sindicat LAB, l'associació d'estudiants Ikasle Abertzaleak i desenes de personalitats de la vida cultural i social basca, Kontseilua va llançar recentment el manifest «Pel dret a viure en euscar a Navarra». Un document on es desgranen els obstacles i la discriminació que el govern d'UPN dispensa a l'idioma basc. Segons els firmants, la vulneració sistemàtica de la llei de l'euscar del 1986 posa de manifest els déficits d'aquella norma i fa urgent la redacció d'un nou text que garanteixi l'oficialitat de la llengua a les tres zones de la comunitat (avui només gaudeix d'una certa protecció a la zona nord, mentre que a les dues restants l'euscar està totalment marginat).

Símbols o la croada final

L'assetjament a la identitat basca té altres retrats encara més colpidors, com l'actuació de les forces policials contra el pas de la Korrika per les localitats navarres-

ses. No tan sols els operatius que limiten el transcurs de la tradicional marxa popular que la coordinadora AEK organitza cada any; també el zel de la Guàrdia Civil i de la policia foral contra les famílies que es traspassen el testimoni durant aquesta cursa itinerant, amb agressions i arrestos arbitraris que no mereixen el més mínim comentari per part de l'executiu navarrès. L'odi a qualsevol guspira nacionalista fins i tot ha arribat en l'àmbit laboral, on el sindicat abertzale LAB ha tingut un paper cabdal en les vagues convocades a Pamplona pels expedients de regulació laborals de Volkswagen. Davant d'això, el govern d'UPN s'ha dedicat a criminalitzar les aturades assenyalant el sindicat independentista com la «mà negra que instrumentalitza» els treballadors. Sense oblidar tampoc la repressió farisaica de les institucions contra les colles de cultura popular o els centres socials que dinamitzen el jovent i esdevenen el motor de les reivindicacions veïnals on es denuncia les operacions especulatives de la dreta a Pamplona, on l'alcaldeessa d'UPN Yolanda Barcina continua negant als col·lectius d'esquerres un recinte propi durant les festes de San Fermín o amb motiu del Dia de Navarra.

Tant o més perniciosos és l'atac a l'ensenyament basc, que el govern navarrès ha orquestrat a través de la llei de símbols (Llei 24/2003), que en el seu article 8.2

prohibeix expressament l'exhibició de la ikurriña en els edificis municipals. Un decret que ha causat diverses sancions als ajuntaments abertzales que encara tenen penjada aquesta bandera com des de feia anys, són ajuntaments com els d'Etzarri, Etxauri, Iturmendi, Olzati, Urdiain i Leit-

“L'assetjament a la identitat basca té retrats tant colpidors com l'actuació de les forces policials contra el pas de la Korrika per les localitats navarreses”

za, els quals han reiterat el dret a ser representats pels elements que personifiquen la identitat d'aquesta part d'Euskal Herria. Només la resistència d'un poble convençut dels seus drets, permet avui que l'euscar i la cultura basca prevalguin en l'imaginari col·lectiu. Una lluita no exempta de dificultats que, malgrat perdre batalles, avança a pas ferm per guanyar la guerra de la dignitat.

Racó de cultura

Compendi de normes d'estil

Manual per a redactors i correctors

Ramon Sangles i Moles

Llengua Nacional, 2008

Per als lectors habituals de la revista Llengua Nacional, l'edició d'aquest Compendi de normes d'estil no haurà de sorprendre gens ni mica. De la mà de Ramon Sangles ens arriba un llibre que, en certa manera, és una conseqüència lògica dels articles que han anat apareixent a la publicació impulsada per ell mateix des de fa gairebé vint anys.

Aquest volum podria ser un més dels manuals que pretenen regular l'ús lingüístic en determinats àmbits (els casos més coneguts serien els anomenats llibres d'estil d'alguns mitjans de comunicació, com el del diari Avui o el del portal de notícies VilaWeb). Tanmateix, és innegable que transcendeix la temàtica dels llibres d'aquesta naturalesa, perquè alguns apartats inclosos, com ara «Tràmits oficials», revelen clarament que l'obra de Sangles s'adreça no pas únicament a l'especialista, sinó a tota persona interessada en la correcta utilització de la nostra llengua en un context com l'actual, en què —enfront de les tendències uniformitzadores i assimilistes, i del cada cop més empobrit català que es pot sentir o llegir— l'ús desacomplexat i sense vacil·lacions d'un idioma ben afermat a la normativa pot ser la millor manera de mostrar-ne la vitalitat.

En un altre ordre de coses, cal atribuir una part del bon resultat final als especialistes Albert Jané i Josep Ruaix, col·laboradors fidels de Llengua Nacional pel que fa a les consideracions de caire més especialitzat que solen ocupar les pàgines de la revista. I és justament en la inclusió d'alguns articles d'aquests autors on es troba, també, un altre aspecte diferencial com és l'estil emprat en el llibre, que denota la voluntat

de personalitzar el contingut a partir d'un to proper i accessible al lector. Més enllà dels apartats habituals en aquesta mena de llibres, com «Convencions i definicions», «Puntuació» o «Marques tipogràfiques», que són preferentment descriptius, Compendi de normes d'estil conté elements força destacables. De cara a l'aspecte estrictament de consulta, trobem llistats molt complets en l'apartat «Reglamentacions d'ús» que fan referència a aspectes poc atesos (per exemple: «Majúscules-mínúscules», p. 67, o «Les abreviacions», p. 83), i no cal obviar les reflexions referents a qüestions d'actualitat («Decididament blog i no bloc», p. 148, i «Duplicacions femenines innecessàries», p. 149). Però és en les aportacions lingüístiques innovadores on rau un dels punts d'interès bàsics d'aquesta obra. En efecte, Sangles proposa solucions divergents respecte de l'IEC en qüestions com els reclams en un text, l'ús de per i

per a davant d'infinítim, i sobretot la utilització dels guionets en paraules compostes (p. 144-148), que és, molt probablement, el punt de controvèrsia més ben argumentat que podem trobar al volum. Arribats en aquest punt, cal concloure que cap de les discrepàncies manifestades cap a l'ens acadèmic normatiu que representa l'IEC, no ha de ser vista com un afany de qüestionar aquest estatus, sinó precisament com una mostra de profund respecte: divergir és, sovint, el millor símptoma de respecte i reconeixement envers l'altre.

Antoni Isarch Borja

El neoespanyolisme radical a Catalunya La formació de Ciutadans-Partido de la Ciudadanía (C's)

Daniel Díaz Esculies

Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 2008

Qui emprengui la lectura d'aquesta obra se sorprendrà que, fins ben entrada la meitat, Díaz Esculies no escrigui pràcticament res sobre Ciutadans, i que bona part dels continguts globals no facin referència explícita al partit polític. La raó, tanmateix, és ben senzilla: un dels aspectes essencials per a la comprensió de la gènesi de Ciutadans es troba en la continuïtat en el temps d'un discurs anticatalanista que (malauradament) gaudeix d'una llarga trajectòria en la vida política i social de Catalunya dels darrers trenta-cinc anys.

Acceptat això, la perspectiva de comprensió s'enriqueix substancialment i permet entendre que aquesta formació creada de manera efectiva el 2003 no és sinó el darrer front d'atac a l'estabilitat del nostre país. Els antecedents immediats cal anar a cercar-los en el PSA-Partido Andaluz, en tots els èfimers partits que presumptament representaven diversos grups d'immigrants espanyols a principi dels anys vuitanta i, per descomptat, en el sorollós Manifiesto de los 2.300 que tingué un dels seus impulsors més furibunds en Federico Jiménez Losantos, el paper del qual durant l'anomenada transició com a catalitzador dels afanys catalanòfobs més visceralis obliga a atribuir-li un protagonisme que no pot ser menystingut de cap manera.

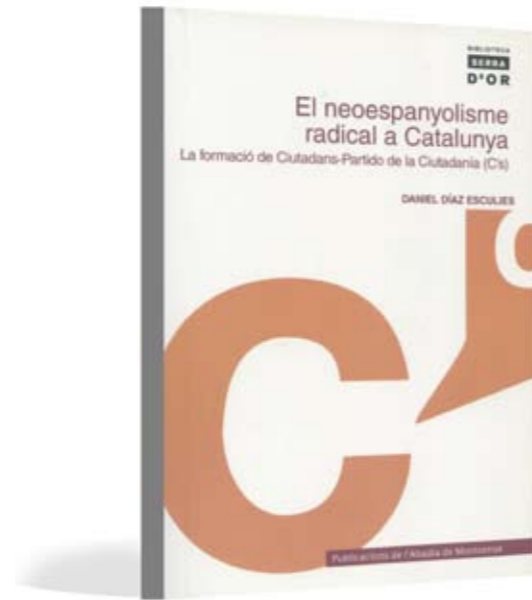
A partir del quart capítol, el llibre se centra en l'associacionisme espanyolista a Catalunya, que ha revestit les formes més diverses tot i que els noms propis siguin gairebé sempre els mateixos, com el d'Antonio Robles. Díaz Esculies fa una bona dissecció del fenomen i prova d'aprofundir en els aspectes que configuren el discurs teòric del partit. Aclareix que l'anticatalanisme

ha inspirat tradicionalment dues forces d'inèrcies divergents: l'esquerranosa del Fòrum Babel i l'ultradretana de Convivencia Cívica Catalana, que aixopluga tots els grupuscles que des de mitjan anys noranta han anat fent la viu-viu en aquest terreny. L'autor es mostra amatent a aclarir que aquest sector ideològic, tot i haver estat procliu a lluites internes que posen de manifest la dificultat de quallar un discurs homogeni d'oposició al catalanisme, manté una comunitat d'aspiracions ideològiques i objectius amb un revestiment adequat al segle XXI que no ens ha de fer perdre de vista el perillós rerefons que amaga. És interessant remarcar el transvasament de militants entre les files de Ciutadans, el PSC i el PP (p. 76-79), així com la defensa aferrissada de la Constitució espanyola i la negativa a reformar-la (p. 81-82), o fins i tot la militància d'alguns dels seus membres en partits polítics d'àmbit espanyol,

cosa que d'alguna manera qüestiona la continuada reivindicació que Ciutadans ha fet de l'espai de centreesquerra. De fet, en aquest mateix sentit i com bé remarca Díaz Esculies, no acaba de situar-se amb claredat en l'eix dreta-esquerra i, per tant, el seu únic element cohesionador és el retorn a l'anticatalanisme ja conegut.

Finalment, el llibre també pot ser llegit com un retrat de la vida política catalana dels darrers cinc anys, caracteritzada pel tedi i pel desgast continuats: en aquest context, s'explica millor el sorgiment d'una iniciativa com Ciutadans.

A.I.B.

La realitat i vitalitat de la llengua catalana

A final del 2008 es va inaugurar a l'IEC l'exposició «Realitat i vitalitat de la llengua catalana» organitzada per la FOLC i comissariada per Jordi Solé i Camardons. L'objectiu és mostrar la realitat de la llengua dels Països Catalans posant èmfasi en els territoris de parla catalana, la realitat desigual dels usos idiomàtics i la història i vitalitat de la nació lingüística catalana.

L'exposició ha visitat de moment a més de Barcelona, Sant Feliu, Tortosa, el Perelló i Sabadell, i les pròximes setmanes anirà a Tornabous, Vilanova, València, Mataró i altres ciutats dels Països Catalans. També s'ha editat el llibre Realitat i vitalitat de la llengua catalana que aplega tots aquells materials, discursos, informacions i dades que per raons d'espai no s'han pogut incloure en els plafons de l'exposició. Es vol superar la dinàmica de les polèmiques sobre la salut i el futur del català dels darrers 30 anys en què s'ha dividit els opinadors en «optimistes» i «pessimistes». No es parteix de plantejaments ni pessimistes ni optimis-

ne les dades negatives però subratllant la vitalitat enorme de la llengua, malgrat segles de persecució política, de repressió dels usos lingüístics, de prohibicions, d'ocultació vergonyant de la realitat catalana o submissió lingüística dels parlants derivada d'aquella repressió. No som una «anomalia», no som un cas estrany, som el resultat normal de segles d'ocupació i repressió. Hom proposa l'autoestima: No som una llengua petita, cal dir que el català forma part del 2.5% de les llengües més parlades del món, que compartim una història de més de mil anys farcida de contribucions de primera categoria que la comunitat lingüística catalana ha brindat a la humanitat. És significatiu per veure el sentit de l'exposició parar atenció al plafó de les Ideologies lingüístiques en què el dissenyador va tenir l'habilitat de mostrar de manera bella unes dades que haurien de ser la base de qualsevol política lingüística. Quan en debats i conferències ens pregunten què hem de fer per normalitzar la llengua caldria respondre que ens calen dues coses: avançar cap a la independència i augmentar la consciència lingüística de la nostra gent. Ens hauríem de proposar que cadascun dels qui es troba en alguna de les situacions que marca el castell humà de la imatge mirés de pujar un esglaó més en la seva pràctica. Els plafons que es presenten

parlen de diferents àmbits que posen de manifest la vitalitat de la llengua catalana, com la fortalesa en el sector editorial, en el món de la música (cada dia es publica un disc en català) o a la xarxa. Un altre aspecte interessant de l'exposició és que repassa la història del català on es parla de la seva persecució, la seva renaixença o el voluntariat i la lluita per l'idioma. Qui vulgui portar l'exposició a la seva població ho pot demanar al web de la FOLC.

“ Per normalitzar la nostra llengua cal avançar cap a la independència i augmentar la consciència lingüística de la nostra gent ”

tes, perquè no es vol expressar situacions o predisposicions anímiques ni tampoc fer propaganda partidista com fa el cofoisme ideològic o interessat. L'exposició vol expressar la realitat tal com és: sense amagar-

Racó de cultura / Música

Un clam per la República

Biel Majoral
Cançons republicanes
CD, Produccions Blau, 2008

Les Illes Balears van patir una terrible repressió a causa de l'aixecament feixista del 36. Es calcula que més de 4.000 persones van ser perseguides i executades a mans de les tropes franquistes, en una cacera de bruixes que va endur-se generacions senceres d'homes i dones compromesos amb els valors democràtics.

Amb l'ànim de rescatar aquella tragèdia de l'oblit, el cantant Biel Majoral ha publicat Cançons republicanes, un compendi de textos de Joan Brossa, Agustí Bartra, Joan Oliver, Blai Bonet, Màrius Torres i altres poetes que el veterà intèrpret mallorquí ha musicat de forma especialment enèrgica i punyent. En aquesta apel·lació a la memòria històrica, l'autor narra l'esperit de llibertat que es respirava en temps de la Segona República, transmès al costat de col·laboradors tan especials com Antònia Font, Biel Torres, Delfí Molet o l'escenògraf Pere Noguera. L'antologia, condimentada amb sons llatins i elements d'arrel tradicional, sacseja les consciències i apel·la al restabliment de la República, que Majoral reivindica com l'espai de convivència per a uns Països Catalans lliures, justos i solidaris.

Rumba, cultura i llibertat

Dijous Paella
Dos
CD, Propaganda pel fet, 2009

La rumba és catalana. Sobre aquesta màxima es presenta el segon disc de la formació barcelonina, que després de mesclar la cobla, el flamenc, el son cubà i altres estils càlids, s'ha centrat en el ventilador, la forma genuïna amb què s'interpreta el ritme dels gitanos. Mentre potencia aquest ball colorista amb dues guitarres més, Dijous Paella no deixa d'innovar en noves sonoritats mentre barreja instruments de percussió i lletres que basculen entre el costumisme i la reivindicació social.

Una recepta en la qual apareix un rock-steady, una jota improvisada i melodies que provenen de la influència del mestre Gato Pérez, que la banda interpreta amb un estil modern en el qual destaca la participació de Rafalito Salazar, guitarra dels Ai Ai Ai i un dels representants de la nova rumba catalana. El resultat és un viatge apassionant a través de la cultura popular, la memòria històrica i l'actitud festiva d'encarar la realitat, expressada en vivències quotidianes i textos de l'Ovidi i d'altres poetes referents del nostre imaginari col·lectiu.

Àlex Romaguera